

УДК 343.192:343.102:343.14:343.346:343.71

doi: <https://doi.org/10.33270/01211192.51>

Богатиков О. В. – здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5264-421X>

Окремі види процесуальних порушень під час проведення огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що призвели до визнання доказів недопустимими

Мета статті – на підставі вивчення вироків Єдиного державного реєстру судових рішень, аналізу матеріалів слідчої практики та науково-теоретичних поглядів учених проаналізувати питання щодо найпоширеніших процесуальних порушень під час проведення слідчої (розшукової) дії огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що призвели до визнання доказів недопустимими. **Методологічне підґрунтя** наукової статті становить цілісна й узгоджена система методів, що дала змогу належно проаналізувати предмет дослідження, зокрема використано наукові методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції. Теоретичним підґрунтям цієї публікації стали праці вітчизняних учених щодо критеріїв у разі визнання чи невизнання доказу недопустимим. **Наукова новизна** публікації полягає в системному аналізі найпоширеніших процесуальних порушень під час проведення огляду в процесі розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами. На підставі здійсненого аналізу визначено найпоширеніші процесуальні порушення норм і порядку, що встановлено Кримінальним процесуальним кодексом України під час проведення слідчої (розшукової) дії огляду, що призвели до визнання доказів недопустимими. **Висновки.** Вивчення питання щодо видів процесуальних порушень, допущених під час проведення слідчої (розшукової) дії огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, які суд визнає недопустимими, сприяє виокремленню найпоширеніших, характерних для цієї слідчої дії. Для уникнення визнання доказів недопустимими, доцільно орієнтуватися на судову практику щодо найпоширеніших процесуальних порушень, які найчастіше трапляються під час проведення відповідних процесуальних дій. Цілковите дотримання норм, положень Кримінального процесуального кодексу України, порядку проведення, фіксації слідчої (розшукової) дії огляду працівником правоохоронного органу є надзвичайно важливою обставиною для подальшого вирішення судом питання щодо допустимості отриманих доказів.

Ключові слова: недопустимий доказ; слідча (розшукова) дія; огляд; порядок; норми; положення; Кримінальний процесуальний кодекс; незаконне заволодіння транспортним засобом; розслідування; процесуальні порушення.

Вступ

Успішність і швидкість досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом переважно залежить від своєчасної та вмілої організації роботи з огляду місця події, організації, планованості, ефективності використання науково-технічних засобів і методів, оскільки саме кваліфікований аналіз і синтез інформації про об'єкти, причетні до події злочину, отриманої з різноманітних джерел, її інтерпретація та вміле використання є підґрунтям розкриття злочинів (Biriukov, 2009, p. 5).

Слід зазначити, що, відповідно до аналізу матеріалів слідчої практики, на якість виявлення, дослідження та фіксацію зазначених слідів під час проведення слідчого огляду в процесі розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, впливає цілковите недотримання положень кримінального процесуального законодавства працівником правоохоронного органу.

Ця обставина є вкрай важливою для подальшого розв'язання судом питання щодо допустимості отриманих доказів. Згідно з ч. 1 ст. 84 КПК України доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому

цим кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя та суд установлюють наявність чи відсутність фактів й обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Тобто фактичні дані, отримані в порядку, не передбаченому КПК України, доказами в принципі бути не можуть (Leonov, 2020).

Кримінальна процесуальна діяльність пов'язана з доказовою діяльністю суб'єктів кримінального провадження. Визначення підстав визнання відомостей недопустимими полегшує правозастосування та сприяє реалізації завдань кримінального провадження (Keane, & McKeown, 2020). Попри легальне визначення поняття допустимості доказу й переліку випадків визнання доказів, отриманих унаслідок істотного порушення прав і свобод людини недопустимими, слід констатувати, що правила допустимості (недопустимості) доказів не систематизовано в КПК України (Ponomarenko, 2020, p. 247; Stoianov).

Питання допустимості доказів у кримінальному судочинстві вивчали такі вітчизняні вчені, як: Н. М. Басай, В. В. Вапнярчук, М. А. Верещагіна, А. С. Гуменюк, Я. П. Зейкан, В. А. Іщенко,

Н. М. Кіпніс, А. А. Козленко, А. М. Лазебний, П. А. Лупинська, В. О. Малярова, О. С. Осетрова, Н. С. Рогатинська, В. В. Рожнова, Д. Б. Сергєєва, Д. О. Синицина, О. В. Смирнов, М. М. Стоянов, М. С. Строгович, О. С. Ткачук, В. В. Тютюнник, І. Л. Чупрікова, С. А. Шейфер, Н. В. Юріян та ін.

Науковці вивчали зазначене питання загально, визначаючи суть, властивості доказів, розробляючи наукові критерії та підстави визнання їх недопустимими. Акцентування на характерних підставах визнання доказів недопустимими під час проведення окремої слідчої (розшукової) дії в процесі розслідування відповідного злочину не було, тому такі проблемні питання потребують додаткового вивчення.

Перелік підстав визнання доказів недопустимими є орієнтовним, оскільки не цілком враховує такі підстави, як неналежний суб'єкт доказування, порушення процесуальної форми тощо (Osetrova, Syzonenko, & Bruskovska, 2017, p. 342). Критерії недопустимості доказів напрацьовуються судовою практикою (Klymchuk, 2020, p. 234).

З метою успішної реалізації проваджень з розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами на підставі вивчення вироків єдиного державного реєстру судових рішень у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України, проаналізовано та конкретизовано найпоширеніші підстави визнання доказів недопустимими під час проведення першочергової слідчої (розшукової) дії огляду.

Саме тому під час розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України, з метою запобігання юридичним наслідкам щодо визнання доказів недопустимими (закриття кримінального провадження; зміни кваліфікації діяння; винесення виправдовувального вироку; зміни або скасування вироку в касаційному порядку) (Osetrova, Syzonenko, & Bruskovska, 2017, p. 348), доцільно орієнтуватися на судову практику щодо найпоширеніших процесуальних порушень, які найчастіше трапляються під час проведення відповідних процесуальних дій.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – на підставі вивчення вироків єдиного державного реєстру судових рішень, аналізу матеріалів слідчої практики та науково-теоретичних поглядів учених вивчити питання щодо найпоширеніших процесуальних порушень, які траплялися під час проведення слідчої (розшукової) дії огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що призвели до визнання доказів недопустимими.

Для реалізації цієї мети поставлено такі завдання:

– розглянути процесуальні порушення слідчого огляду в процесі розслідування незаконного

заволодіння транспортними засобами, що призвели до визнання доказів недопустимими;

– виокремити найпоширеніші порушення норм, порядку дотримання Кримінального процесуального кодексу України під час проведення слідчого огляду з розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами, що призвели до визнання доказів недопустимими;

– визначити положення кримінального законодавства, яких не цілком дотримувався працівник правоохоронного органу під час проведення гласної слідчої (розшукової) дії огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами.

Виклад основного матеріалу

На початковому етапі розслідування щодо слідчих (розшукових) дій доцільно виокремити різні види оглядів. Так, С. Є. Петров окреслює такі види огляду: огляд місця незаконного заволодіння транспортним засобом (далі – ТЗ) (стоянка, гараж, відкрита місцевість); огляд знайденого автомобіля чи його частин; огляд предметів і документів, залишених на місці події (Petrov, 2010, p. 3).

На нашу думку, доцільно виокремити такий вид огляду, як виявлення місця укриття, так звані місця «відстою» транспортних засобів, якими незаконно заволоділи. До них належать: особистий або орендований гараж; «глухі місця», куди доступ сторонніх осіб обмежений (автостоянки, закриті території різних організацій і установ, двори приватних будинків), занедбані підприємства, окремі ділянки окружних доріг, лісові масиви тощо (Mishutochkin, 2004, p. 168).

З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей і документів (ч. 1 ст. 237 КПК України). Згідно зі ст. 223 КПК України огляд є слідчою дією, спрямованою на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, яке проводиться в межах досудового розслідування кримінального провадження.

Підставою для проведення огляду місця події є інформація про вчинення незаконного заволодіння ТЗ, зафіксована в певній процесуальній формі. Без наявності такої інформації проведення огляду місця події не допускається. Таку позицію відображено й у постанові Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 7 червня 2018 року в справі № 740/5066/15-к, пр. № 51-3331км18. Невідкладність огляду місця події спричинено необхідністю оперативного отримання інформації з метою організації розшуку злочинців, а також проведення інших слідчих (розшукових) дій, спрямованих на розкриття злочину. Метою такого огляду є:

виявлення слідів і речових доказів, з'ясування обставин події, висунення версій про подію злочину та його учасників, отримання даних про осіб, які могли бачити вчинення злочину, з метою організації наступних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (Shepitko et al., 2019, p. 298).

Огляд місця незаконного заволодіння транспортним засобом (місце стоянки ТЗ; шляхи підходу злочинців до предмета посягання; засідка, де злочинці спостерігали за ТЗ і діями водія; шляхи виїзду ТЗ з місця стоянки; інші приміщення чи ділянки місцевості, котрі можуть слугувати носіями слідів незаконного заволодіння ТЗ, проводився в 75 % випадків (Kononenko, 2020, p. 255).

Огляд місця події має свої особливості. Залежно від місця вчинення незаконного заволодіння ТЗ (гараж, охоронювана стоянка, прибудинкова територія, двір домоволодіння, стоянка ТРЦ, кінотеатрів, кафе тощо), пори доби (ранок, обід, ніч), характеристики транспортного засобу (марка автомобіля, рік випуску, ступінь зношеності, протиугінні засоби), можливо встановити спосіб проникнення до автотранспортного засобу та до місця його зберігання, що, зокрема, характеризує спосіб вчинення кримінального правопорушення та визначає професійні здібності, навички, особливості виконуваних дій зловмисників, які мають вияв у матеріальній обстановці місця події. Таким чином, з огляду на факт вчинення незаконного заволодіння ТЗ у відповідному місці, визначають різні конкретні пошукові завдання.

Проаналізувавши вироки єдиного державного реєстру судових рішень щодо незаконних заволодінь ТЗ, можна виокремити процесуальні порушення досудового розслідування під час проведення огляду, що призвели до визнання доказів недопустимими, а саме:

- у процесі оцінки допустимості доказів, отриманих під час огляду місця події, враховується те, що в кожному конкретному випадку є можливість зрештою втратити таку нагоду й своєчасно не зафіксувати сліди злочину ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 541/655/15-k);

- огляд виявлених місць укріття ТЗ, якими незаконно заволоділи (орендовані гаражі, приватні гаражі, бокси, ангари) без ухвали слідчого судді ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No 623/4131/15-k);

- звернення до слідчого судді за впливом тривалого строку після вчинення слідчої дії, яка здійснювалась як невідкладна, має наслідком недопустимість доказів, отриманих під час такої слідчої дії ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 310/4839/17).

Відповідно до ч. 1, 2 ст. 233 КПК України ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою інакше як лише за добровільною згодою особи,

яка ним володіє або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, встановлених ч. 3 цієї статті. Інше володіння особи – транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого й іншого призначення тощо. Огляд житла чи іншого володіння особи може бути проведено за добровільною згодою особи, яка ним володіє, за умови, що були наявні процесуальні гарантії, які захищали здатність особи висловлювати свою справжню думку в разі надання такої згоди.

Відсутність заперечень обвинуваченого щодо проведення огляду його володіння не свідчить про добровільну згоду на проведення зазначеної слідчої дії та не є процесуальною гарантією забезпечення права обвинуваченого на захист, що зумовлює недопустимість доказів, отриманих під час слідчої дії ("Constitutional Law", 1951).

У ст. 13 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) зазначено, що не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених КПК України. Слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише в невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей і майна чи безпосереднім переслідуванням осіб, яких підозрюють у вчиненні злочину. У такому випадку прокурор, слідчий за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді.

Слідчий не повинен звертатися до суду із клопотанням на отримання дозволу на огляд гаражу як місця події злочину, якщо має згоду хоча б одного зі співвласників домоволодіння ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No 671/1486/17; "Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 740/1347/16-k).

Згода іншого чи всіх непотрібна. У матеріалах провадження є письмова згода одного зі співвласників на такий огляд і сам огляд проводився в присутності цього співвласника хоча й у нічний час. Отже, отримані докази – протокол огляду місця події та похідні від нього висновки експертиз вилучених матеріалів біологічного походження та речові докази є допустимими. Виклик поліції та повідомлення інших осіб про вчинення злочину на території домоволодіння особи свідчить про добровільну згоду на проникнення до домоволодіння та виключає визнання отриманих доказів недопустимими з підстави відсутності такої згоди.

Відповідно до ч. 2 ст. 237 КПК України огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи.

Таким чином, згідно з ч. 2 ст. 234 КПК України обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді.

Відповідно до ч. 1 ст. 107, п. 10 ст. 236 КПК України обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо та відео-запису.

Відсутність додатка, зокрема в протоколі відеофіксації огляду місця події, що передбачено вимогами ч. 2 ст. 104, ст. 105 КПК України, унеможлиблює безпосереднє дослідження в порядку, передбаченому ст. 23 КПК України, та дає суду обґрунтовані підстави вважати, що така фіксація не проводилася.

Згідно з ч. 6 ст. 107 КПК України, незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, тягне за собою невідповідності відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів. Відповідно до ст. 105 КПК України особа, яка провадила процесуальну дію, до протоколу долучає додатки, таким додатком можуть бути фототаблиці. Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні таких додатків: протокол огляду місця події не містить підпису слідчого, який проводив процесуальну дію, що унеможлиблює ідентифікацію особи, яка складала цей протокол, або наявний підпис без зазначення прізвища особи.

У вступній частині протоколу повинні міститися відомості про місце, час проведення та назву процесуальної дії; особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада), а також усіх осіб, присутніх під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання). Порушенням п. 1 ч. 3 ст. 104 КПК України є відсутність відомостей про всіх осіб, присутніх під час проведення процесуальної дії.

На практиці слідчий, прокурор для проведення огляду використовують загальну норму, якою передбачено їх право доручити проведення слідчої дії співробітникам оперативних підрозділів.

Трапляються випадки, коли в кримінальних провадженнях відсутні письмові доручення слідчого (прокурора) щодо проведення слідчих дій ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 676/7748/14-k):

- огляд виявлених місць укриття ТЗ, якими незаконно заволоділи (орендовані гаражі, приватні гаражі, бокси, ангари), проводили оперативні співробітники, проте доручення на них не були надані (неуповноважені особи, ч. 2 ст. 234);

- порушенням ч. 2 ст. 234 КПК України є огляд іншого володіння особи (транспортного засобу, земельної ділянки, гаража, інших будівель чи приміщень побутового, службового, госпо-

дарського, виробничого й іншого призначення тощо), здійснений особою, яка не зазначена в ухвалі про дозвіл на проведення огляду.

Згідно з ч. 2 ст. 237 КПК України огляд житла чи іншого володіння особи відбувається згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи. Працівники оперативних підрозділів не належать, відповідно до п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, до учасників кримінального провадження, а тому не можуть бути запрошені слідчим для проведення обшуку житла чи іншого володіння особи, відповідно до ч. 1 ст. 236 КПК України. У матеріали кримінального провадження слід долучати письмове доручення слідчого, дізнавача на їх залучення до відповідної слідчої дії, як того вимагають ст. 40, 40¹, 41 КПК України.

Під час проведення огляду на підприємстві, в установі або організації другий примірник протоколу вручають керівнику або представникові підприємства, установи або організації. Порушенням ч. 9 ст. 236 КПК України при проведенні огляду на підприємстві, в установі або організації є невручення другого примірника протоколу керівнику або представникові підприємства, установи або організації.

Такий огляд здійснюють за обов'язковою участю не менше як двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. Порушенням ч. 7 ст. 223 КПК України є здійснення огляду за участю менше як двох понятих.

Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, зацікавлені в результатах кримінального провадження (Hopkins, & Washbourne, 2013). Зазначені особи можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Порушенням є: у понятих не перевірено документи, що посвідчують особу (ЗУ «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус».

До складу слідчої (розшукової) дії входять також дії щодо належного упакування речей і документів та інші дії, що мають значення для перевірки результатів процесуальної дії.

Згідно з ч. 3 ст. 105 КПК України додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

Порушенням ч. 3 ст. 105 КПК України є виготовлення, упакування додатків до протоколів неналежним чином, а також незасвідчення підписами усіх осіб, які брали участь у

проведенні слідчої дії: слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, що брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

Допустимим доказом визнається доказ, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК України (ч. 1 ст. 86 КПК України). Критерієм загальної недопустимості доказу, який може бути визнаний недопустимим, є порушення порядку його отримання.

Критерієм, яким суд керується в разі визнання чи невизнання доказу недопустимим на стадії судового розгляду, є критерій очевидності недопустимості, який полягає у відсутності сумніву в тому, що було порушено КПК України, і таке порушення може бути встановлено судом одразу під час огляду доказу та не потребує проведення додаткових дій, зокрема дослідження всіх доказів (D. Lieberman, Arndt, & Vess, 2016, p. 69). Будь-які сумніви щодо фактичних висновків і доказів, а також щодо тлумачення та застосування правових положень повинні бути вирішені на користь підозрюваного. Це абсолютне правило за директивою, тобто всі винятки опущено (Gontarski, 2020, p. 170).

Отже, розглянувши питання щодо процесуальних порушень під час проведення огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, які суд переважно визнає недопустимими, є порушення норм і порядку, що встановлені КПК України щодо їх отримання.

Наукова новизна

Виконано системний аналіз найпоширеніших процесуальних порушень під час проведення слідчої (розшукової) дії огляду в процесі розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами. На підставі здійсненого аналізу встановлено найчастіші процесуальні порушення норм і порядку, закріплені КПК України під час проведення слідчої (розшукової) дії огляду, що призвели до визнання доказів недопустимими, а саме:

- несвоєчасно зафіксовані сліди злочину ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 541/655/15-k);

- проведення без ухвали слідчого судді огляду виявлених місць укриття ТЗ, якими незаконно заволоділи (орендовані гаражі, приватні гаражі, бокси, ангари) ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 623/4131/15-k);

- звернення до слідчого судді за впливом тривалого строку після вчинення слідчої дії, яка здійснювалася як невідкладна, як наслідок має недопустимість доказів, отриманих у процесі такої слідчої дії ("Postanova Verkhovnoho Sudu", No. 310/4839/17);

- слідчий не повинен звертатися до суду з клопотанням на отримання дозволу на огляд

гаражу як місця події злочину, якщо має згоду хоча б одного зі співвласників домоволодіння;

- відсутність додатку, зокрема в протоколі відеофіксації огляду місця події, що передбачено вимогами ч. 2 ст. 104, ст. 105 КПК України, унеможливорює безпосереднє дослідження в порядку, передбаченому ст. 23 КПК України, та дає суду обґрунтовані підстави вважати, що така фіксація не проводилася;

- протокол огляду місця події не містить підпису слідчого, який проводив зазначену процесуальну дію, що унеможливорює ідентифікацію особи, яка складала цей протокол, або наявний підпис без зазначення прізвища особи;

- порушення п. 1 ч. 3 ст. 104 КПК України – відсутність в протоколі огляду відомостей про всіх осіб, присутніх під час проведення процесуальної дії;

- проведення огляду виявлених місць укриття ТЗ, якими незаконно заволоділи (орендовані гаражі, приватні гаражі, бокси, ангари), оперативними співробітниками, без надання на них доручення (не уповноважені особи, ч. 2 ст. 234);

- порушення ч. 2 ст. 234 КПК України – огляд іншого володіння особи (транспортного засобу, земельної ділянки, гаража, будівель чи приміщень побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо) здійснений особою, яка не зазначена в ухвалі про дозвіл на проведення огляду;

- порушення ч. 9 ст. 236 КПК України – невручення другого примірника протоколу під час проведення огляду на підприємстві, в установі або організації керівнику або представникові підприємства, установи або організації;

- порушення ч. 7 ст. 223 КПК України – під час здійснення огляду були присутні менше як двоє понять;

- у понятях не перевірено документи, що посвідчують особу (ЗУ «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»);

- порушення ч. 3 ст. 105 КПК України – додатки до протоколів неналежним чином виготовлено, упаковано, а також не засвідчено підписами всіх осіб, які брали участь у проведенні слідчої дії: слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, що брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

Варто зауважити, що, відповідно до аналізу матеріалів слідчої практики, на якість виявлення, дослідження та фіксацію зазначених слідів під час проведення слідчого огляду в процесі розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами впливає цілкове недодержання положень кримінального процесуального законодавства працівником правоохоронного органу. Ця обставина є надзвичайно важливою для подальшого

вирішення судом питання щодо допустимості отриманих доказів (Liu, 2019, p. 120). Правова норма I. D. P. R. («У разі сумніву для обвинуваченого») – це норма рішення сучасного кримінального права, згідно з якою в разі сумнівів суддів оцінці доказів, повинна тлумачитися на користь обвинуваченого, або передбачено менш серйозне покарання, або має бути виправдальний вирок як центральний принцип верховенства права. У кримінальному провадженні цитата має принципове значення вищого принципу кримінального права та кримінально-процесуального права ("In dubio pro reo").

Висновки

Розглянувши питання щодо видів процесуальних порушень, допущених під час проведення

слідчої (розшукової) дії огляду в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, які визнано судом недопустимими, дає можливість виокремити найпоширеніші з них, що характерні для цієї слідчої дії.

Для уникнення визнання доказів недопустимими, доцільно орієнтуватися на судову практику щодо найпоширеніших процесуальних порушень, які найчастіше трапляються під час проведення відповідних процесуальних дій. Цілковите дотримання норм, положень Кримінального процесуального кодексу України, порядку проведення, фіксації слідчої (розшукової) дії, огляду працівником правоохоронного органу є надзвичайно важливою обставиною для подальшого вирішення судом питання щодо допустимості отриманих доказів.

REFERENCES

- Biriukov, V.V. (2009). *Informatsiino-dovidkove zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv* [Information and reference support for the investigation of crimes]. Luhansk: Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav im. E.O. Didorenko [in Ukrainian].
- Constitutional Law. (1951). Searches and Seizures. Contraband Obtained by Unlawful Search Inadmissible as Evidence against Defendant Although Premises Searched Were Not His Own. *Harvard Law Review*, 64(6), 1002-1003. doi: 10.2307/1336635.
- D. Lieberman, J., Arndt, J., & Vess, M. (2016). Inadmissible Evidence and Pretrial Publicity: The Effects (and Ineffectiveness) of Admonitions to Disregard. *Jury Psychology: Social Aspects of Trial Processes*, 67-95. doi: 10.4324/9781315590790-4.
- Gontarski, W. (2020). Ciężar dowodu i in dubio pro reo w prawie Unii Europejskiej. *Studia Prawnoustrojowe*, 42, 163-171. doi: 10.31648/sp.5016.
- Hopkins, B., & Washbourne, E. (2013). Evidence Obtained by Illegal or Unfair Means. *Key Cases: Evidence*, 160-170. doi: 10.4324/9780203754597-16.
- In dubio pro reo. (n.d.). *Encyclopedia of Early Modern History Online*. doi: 10.1163/2352-0272_emho_sim_021289.
- Keane, A., & McKeown, P. (2020). 11. Evidence obtained by illegal or unfair means. *The Modern Law of Evidence*, 320-348. doi: 10.1093/he/9780198848486.003.0011.
- Klymchuk, V.P. (2020). Vpiznannia dokaziv, nedopustymykh u kryminalnomu protsesi Ukrainy: istorychno-pravovy henezys [Recognition of evidence inadmissible in the criminal process of Ukraine: historical and legal genesis]. *Nauka i pravoohorona, Science and law enforcement*, 2(48), 234-245. doi: 10.36486/np.2020.2(48).24 [in Ukrainian].
- Kononenko, N. (2020). Osoblyvosti provedennia slidchykh (rozshukovykh) dii na pochatkovomu etapi rozsliduvannia nezakonnogo zavolodinnia transportnymy zasobamy [Peculiarities of conducting investigative (search) actions at the initial stage of investigation of illegal seizure of vehicles]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo, Entrepreneurship, economy and law*, 11, 254-259. doi: 10.32849/2663-5313/2020.11.43 [in Ukrainian].
- Leonov, A. (2020). Vtruchannia v pryvatne spilkuvannia [Interference in private communication]. *Sait "Zakon i biznes", Site "Law and business"*. Retrieved from https://zib.com.ua/ua/142223-yak_dovesti_scho_protokol_oglyadu_mobilnogo_e_nedopustymim_d.html [in Ukrainian].
- Liu, J. (2019). The Procedure of Excluding Illegal Evidence. *Masterpieces of Contemporary Jurisprudents in China*, 115-181. doi: 10.1007/978-981-13-3756-7_4.
- Mishutochkin, A.L. (2004). Osobennosti doprosa podozrevaemogo pri rassledovanii krazn avtotransportnykh sredstv, sovershaemikh organizovannymi prestupnymi gruppami [Features of the interrogation of a suspect in the investigation of vehicle thefts committed by organized criminal groups]. *Problemy kriminalisticheskoy nauki, sledstvennoy i ekspertnoy praktiki, Problems of forensic science, investigative and expert practice: Interuniversity collection of scientific papers*, 3, 167-171 [in Russian].
- Osetrova, O.S., Syzonenko, A.S., & Bruskovska, O.M. (2017). Systema pidstav vyznannia dokaziv nedopustymykh v kryminalnomu provadzhenni [System of grounds for declaring evidence inadmissible in criminal proceedings]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 2(14), 340-351. Retrieved from <https://lawjournal.naiu.kiev.ua/index.php/lawjournal/article/view/753/758> [in Ukrainian].
- Petrov, S.Ye. (2010). Rozsliduvannia nezakonnogo zavolodinnia avtotransportnymy zasobamy [Investigation of illegal seizure of vehicles]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

- Ponomarenko, A. (2020). Procedure for recognition of evidence inadmissible under the criminal procedural legislation of successive countries science and law enforcement. *Nauka i pravookhorona*, 2(48), 246-254. doi: 10.36486/np.2020.2(48).25.
- Postanova Verkhovnoho Sudu vid 13 berez. 2018 r. u spravi No. 541/655/15-k (provadzhennia No. 51-1021km18) [The decision of the Supreme Court of March 13, 2018 in the case No. 541/655/15-k (proceedings No. 51-1021km18)]. (n.d.). *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72850659> [in Ukrainian].
- Postanova Verkhovnoho Sudu vid 25 veres. 2018 r. u spravi No. 623/4131/15-k (provadzhennia No. 51-3509km18) [The decision of the Supreme Court of September 25, 2018 in the case No. 623/4131/15-k (proceedings No. 51-3509km18)]. (n.d.). *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/7681212> [in Ukrainian].
- Postanova Verkhovnoho Sudu vid 26 lystop. 2019 r. u spravi No. 310/4839/17 (provadzhennia No. 51-9943km18) [The decision of the Supreme Court of November 26, 2019 in case No. 310/4839/17 (proceedings No. 51-9943km18)]. (n.d.). *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84152931> [in Ukrainian].
- Postanova Verkhovnoho Sudu vid 3 hrud. 2019 r. No. 676/7748/14-k (provadzhennia No. 51-1405km19) [The decision of the Supreme Court of December 3, 2019 in case No. 676/7748/14-k (proceedings No. 51-1405km19)]. (n.d.). *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86505793> [in Ukrainian].
- Postanova Verkhovnoho Sudu vid 30 zhovt. 2018 r. u spravi No. 671/1486/17 (provadzhennia No. 51-4273km18) [The decision of the Supreme Court of October 30, 2018 in the case No. 671/1486/17 (proceedings No. 51-4273km18)]. (n.d.). *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77590154> [in Ukrainian].
- Postanova Verkhovnoho Sudu vid 4 veres. 2019 r. u spravi No. 740/1347/16-k (provadzhennia No. 51-2606km) [The decision of the Supreme Court of September 4, 2019 in case No. 740/1347/16-k (proceedings No. 51-2606km)]. (n.d.). *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84120915> [in Ukrainian].
- Shepitko, V.Yu., Zhuravel, V.A., & Konovalov, O.V. (et al.). (2019). *Kryminalistyka [Forensics]*. V.V. Tishchenko, M.E. Shumylo (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- Stoianov, M.M. *Systema pravyl dopustymosti dokaziv u kryminalnomu provadzhenni Ukrainy [The system of rules of admissibility of evidence in the criminal proceedings of Ukraine]*. Retrieved from <http://pravoznavec.com.ua/period/article/68821/%CC> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ

- Бірюков В. В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів : навч. посіб. Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2009. 112 с.
- Constitutional Law. Searches and Seizures. Contraband Obtained by Unlawful Search Inadmissible as Evidence against Defendant Although Premises Searched Were Not His Own. *Harvard Law Review*. 1951. No. 64 (6). P. 1002–1003. doi: 10.2307/1336635.
- D. Lieberman J., Arndt J., Vess M. Inadmissible Evidence and Pretrial Publicity: The Effects (and Ineffectiveness) of Admonitions to Disregard. *Jury Psychology: Social Aspects of Trial Processes*. 2016. P. 67–95. doi: 10.4324/9781315590790-4.
- Gontarski W. Ciężar dowodu i in dubio pro reo w prawie Unii Europejskiej. *Studia Prawnoustrojowe*. 2020. No. 42. P. 163–171. doi: 10.31648/sp.5016.
- Hopkins B., Washbourne E. Evidence Obtained by Illegal or Unfair Means. *Key Cases: Evidence*. 2013. P. 160–170. doi: 10.4324/9780203754597-16.
- In dubio pro reo. *Encyclopedia of Early Modern History Online*. doi: 10.1163/2352-0272_emho_sim_021289.
- Keane A., McKeown P. 11. Evidence obtained by illegal or unfair means. *The Modern Law of Evidence*. 2020. P. 320–348. doi: 10.1093/he/9780198848486.003.0011.
- Климчук В. П. Впізнання доказів, недопустимих у кримінальному процесі України: історично-правовий генезис. *Наука і правоохорона*. 2020. № 2 (48). С. 234–245. doi: 10.36486/np.2020.2(48).24.
- Кононенко Н. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 254–259. doi: 10.32849/2663-5313/2020.11.43.
- Леонов А. Втручання в приватне спілкування. *Закон і бізнес* : [сайт]. 2020. URL: https://zib.com.ua/ua/142223-yak_dovesti_scho_protokol_oglyadu_mobilnogo_e_nedopustimim_d.html.
- Liu J. The Procedure of Excluding Illegal Evidence. *Masterpieces of Contemporary Jurisprudents in China*. 2019. P. 115–181. doi: 10.1007/978-981-13-3756-7_4.
- Мишуточкин А. Л. Особенности допроса подозреваемого при расследовании краж автотранспортных средств, совершаемых организованными преступными группами. *Проблемы криминалистической науки, следственной и экспертной практики*. 2004. Вып. 3. С. 167–171.
- Осетрова О. С., Сизоненко А. С., Бриковська О. М. Система підстав визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (14). С. 340–351. URL: <https://lawjournal.naiu.kiev.ua/index.php/lawjournal/article/view/753/758>.
- Петров С. Є. Розслідування незаконного заволодіння автотранспортними засобами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. 19 с.
- Ponomarenko A. Procedure for recognition of evidence inadmissible under the criminal procedural legislation of successive countries science and law enforcement. *Nauka i pravookhorona*. 2020. No. 2 (48). P. 246–254. doi: 10.36486/np.2020.2(48).25.

- Постанова Верховного Суду від 13 берез. 2018 р. у справі № 541/655/15-к (провадження № 51-1021км18).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72850659>.
- Постанова Верховного Суду від 25 верес. 2018 р. у справі № 623/4131/15-к (провадження № 51-3509км18).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/7681212>.
- Постанови Верховного Суду від 26 листоп. 2019 р. у справі № 310/4839/17 (провадження № 51-9943км18).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84152931>.
- Постанова Верховного Суду від 3 груд. 2019 р. у справі № 676/7748/14-к (провадження № 51-1405км19).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86505793>.
- Постанова Верховного Суду від 30 жовт. 2018 р. у справі № 671/1486/17 (провадження № 51-4273км18).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77590154>.
- Постанова Верховного Суду від 4 верес. 2019 р. у справі № 740/1347/16-к (провадження № 51-2606км19).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84120915>.
- Криміналістика : підручник / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, О. В. Коновалов та ін.] ; за ред. В. В. Тіщенко, М. Є. Шумило. Харків : Право, 2019. 456 с.
- Стоянов М. М. Система правил допустимості доказів у кримінальному провадженні України.
URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/68821/%CC>.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2021

Bohatykov O. – Postgraduate Student of the Department of Operative and Searching Activity of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5264-421X>

Separate Types of Procedural Violations during the Inspection during the Investigation of the Illegal Takeover of Vehicles, which Led to the Recognition of the Evidence Inadmissible

*The **purpose** of the article is to study the verdicts of the unified state register of court decisions, analysis of materials of investigative practice, scientific and theoretical views of scientists, to study the issue of widespread procedural violations during the investigative (search) inspection actions during the investigation of illegal seizure of a vehicle, which led to determination of the evidence as inadmissible. The **methodological basis** of a scientific article is an integral and consistent system of methods, which made it possible to properly analyze the subject of research, in particular, scientific methods of analysis, synthesis, induction and deduction were used. The theoretical basis for this publication was the works of domestic scientists, regarding the criteria for establishing or not recognizing evidence as inadmissible. The **scientific novelty** of the publication lies in the systematic analysis of the most common procedural violations during the inspection during the investigation of vehicle thefts. On the basis of the analysis, the most frequent procedural violations of the norms and procedures were established, which were established by the Criminal Procedure Code of Ukraine during the investigative (search) actions of the inspection, which led to the recognition of the evidence as inadmissible. **Conclusions.** Studying the issue of the types of procedural violations committed during the investigative (search) inspection actions during the investigation of illegal seizure of a vehicle, which are determined by the court to be unacceptable, makes it possible to single out the most common of them that are characteristic of this investigative action. In order to avoid the establishment, by the court, of evidence inadmissible, it is advisable to focus on judicial practice considering the widespread procedural violations that are most often encountered during the relevant procedural actions. Compliance in full with the norms, instructions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the procedure for conducting, fixing the investigative (investigative) action of the inspection by a law enforcement officer is an extremely important circumstance for the further decision by the court of the issue of the admissibility of the evidence obtained.*

Keywords: inadmissible evidence; investigative (search) review; inspection; order; norms; provisions; the Criminal Procedure Code; illegal seizure of a vehicle; investigation, procedural violations.